

РОЗДІЛ ІV. ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК [373.2:392]:7.071.5

І. С. Байкова

Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди

НАУКОВО-МЕТОДИЧНА РОБОТА ДНЗ ЯК КОМПОНЕНТ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ МУЗИЧНИХ КЕРІВНИКІВ

У статті розкрито сутність безперервної освіти. Висвітлено шляхи професійного розвитку педагогів, зокрема музичних керівників, в умовах підвищення кваліфікації. Проаналізовано форми організації науково-методичної роботи з музичними керівниками ДНЗ.

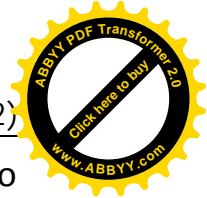
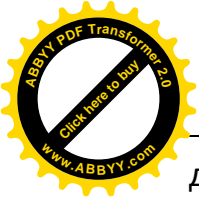
Ключові слова: безперервна освіта, післядипломна педагогічна освіта, освіта дорослих, підвищення кваліфікації, професійний розвиток, науково-методична робота.

Постановка проблеми. Прагнення України ввійти до світового освітнього простору спричинює модернізацію освіти, яка віднині має орієнтуватися на нові фундаментальні цінності. Усім сучасним навчальним закладам узагалі та дошкільним навчальним закладам (ДНЗ) зокрема потрібні не просто сумлінні, а й компетентні і творчі педагоги, які володіють інноваційними технологіями, уміють швидко пристосовуватися до освітніх змін, швидко ухвалювати рішення, активно діяти в різних ситуаціях тощо. Надавати оновлені професійні знання освітянам, розвивати їх професійну компетентність покликана неперервна освіта, насамперед одна з її складових – система післядипломної педагогічної освіти.

Музичний керівник дошкільного закладу як педагог початкового рівня освіти відіграє особливу роль у становленні й усебічному (естетичному, моральному, духовно-творчому, фізичному тощо) розвитку особистості дитини. Головною складовою професійної майстерності музичного керівника є професійна компетентність, яка забезпечує в підсумку результаті ефективність діяльності педагога-музиканта. Тому питання розвитку професійної компетентності музичного керівника ДНЗ у системі післядипломної педагогічної освіти, зокрема на рівні навчального закладу, у міжкурсний період є актуальним.

Аналіз сучасного стану післядипломного розвитку професійної компетентності музичних керівників ДНЗ дав змогу виявити низку суперечностей:

– між сучасними вимогами до рівня підготовленості музичного керівника з позицій особистісно орієнтованого, культурологічного і

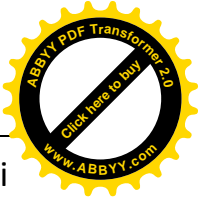
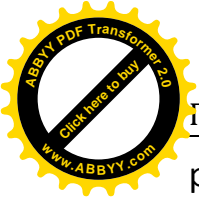
діяльнісного підходів та існуючим знаннево орієнтованим підходом до змісту навчання в системі підвищення кваліфікації;

– між потребою музичного керівника в постійному розвитку професійної компетентності та інертністю традиційної системи підвищення кваліфікації педагогів (зокрема в міжкурсовий період);

– між необхідністю удосконалення професійної компетентності музичного керівника в системі післядипломної педагогічної освіти і недостатньою розробленістю теоретичних і методичних основ цього процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Спектр проблем, охоплених у публікаціях учених щодо розвитку післядипломної педагогічної освіти, досить різноманітний. Так, науковці (К. Альбуханова-Славська, Ю. Бабанський, Г. Браже, Н. Клокар, С. Крисюк, Н. Ничкало, В. Олійник, Н. Протасова, В. Пуцов, В. Семиченко, М. Скаткін та ін.) вивчають сутність і структуру післядипломної педагогічної освіти, закономірності розвитку системи післядипломної освіти як однієї з ланок неперервної освіти (І. Жерносек, С. Крисюк, В. Пікельна, Н. Протасова, Т. Сущенко). Обґрунтування методології безперервності в системі післядипломної освіти знаходимо у працях українських учених (Н. Бібік, І. Зязюн, В. Кремень, В. Олійник, Н. Протасова, М. Романенко, О. Савченко, В. Семиченко та ін.). Сутність й особливості теорії і практики навчання у післядипломній педагогічній освіті взагалі та в системі підвищення кваліфікації зокрема висвітлено у працях І. Анциферової, Є. Белозерцева, В. Демчук, Н. Клокар, Ю. Кулюткіна, В. Маслова, В. Олійника, В. Пуцова, Н. Протасової, Н. Ситникова, В. Сухобської, Г. Сущенко, О. Тонконової, М. Чегодаєва та інших. Вчені З. Алларов, Є. Рогов, А. Сошенко, І. Табачек, Т. Ткачова та інші досліджували проблеми самоосвіти, професійного та особистісного самовдосконалення педагога впродовж життя. Достатньо уваги приділено вітчизняними та зарубіжними вченими питанням удосконалення системи післядипломної освіти для різних категорій педагогічних працівників, що сприяє розвитку їх професійної компетентності. Дослідженням з цієї проблеми присвячені праці В. Бездухова, Т. Браже, В. Введенського, Б. Гершунського, Р. Гильмеєвої, А. Маркової, О. Онаць, Л. Пуховської, В. Сластьоніна, В. Стрельнікова, у тому числі вчителів музики – Е. Абдуліна, О. Апраксіної, Б. Асаф'єва, Н. Гродзенської, Д. Кабалевського, Л. Масол, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін.

На наш погляд, у наявних дослідженнях не знайшли повного відображення питання підготовки педагогів у міжкурсовий період на

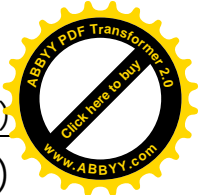
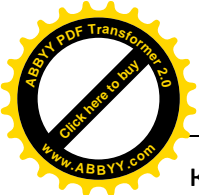
рівні району та навчального закладу. Так, аналіз професійної діяльності педагогів дошкільного навчального закладу в системі науково-методичної роботи як однієї з форм безперервної післядипломної педагогічної освіти лише започатковується в публікаціях. Щодо цього інтерес для нас становлять праці І. Беха, О. Кононко, К. Крутій, В. Кузьменко, Е. Панько та ін.

Водночас аналіз науково-педагогічної літератури, результатів сучасних досліджень умов професійної діяльності музичного керівника, процесу безперервного вдосконалення його майстерності та компетентності засвідчує, що недослідженою залишається низка актуальних питань.

Мета статті – дослідити сутність науково-методичної роботи ДНЗ як компонента безперервної післядипломної педагогічної освіти музичних керівників.

Виклад основного матеріалу. У процесі швидких технічних, технологічних та соціальних змін у суспільстві післядипломна педагогічна освіта стає однією з найважливіших структур, що здійснюють професійне вдосконалення, перепідготовку та адаптацію педагогічних кадрів до нових вимог життя і праці. У нашій державі вона, отримавши офіційний статус у Законі України «Про освіту» [2, стаття 47, п. 1], розглядається як невід’ємна складова системи педагогічної освіти, одна з найважливіших ланок у системі неперервної освіти, що доповнює та розширює базову професійну освіту, підтримує й удосконалює професіоналізм педагогів, створює креативне середовище для їх самоактуалізації та саморозвитку (Л. Покроєва) з метою досягнення стандарту навчально-виховної діяльності та подальшого творчого розвитку.

Важливим чинником формування професійної компетентності педагогів узагалі, зокрема ДНЗ, та складовою безперервної післядипломної педагогічної освіти є науково-методична робота. Вона є цілісною системою дій і заходів, спрямованих на формування професійно-педагогічної, особистісної, соціально-психологічної культури педагогічних працівників, розширення і поглиблення їх знань, розвитку творчого потенціалу, вироблення професійних умінь розв’язувати важливі педагогічні проблеми сучасності, виявлення й узагальнення найкращого педагогічного досвіду, продукування нових педагогічних ідей і технологій у сучасних умовах. Науково-методична робота складається із двох взаємопов’язаних і взаємозумовлених підструктур – навчально-методичної (сприяє підвищенню професійно-педагогічної культури педагогів і

комплексному методичному забезпеченню навчально-виховного процесу) і науково-дослідницької (стимулює процес створення і впровадження нових педагогічних ідей, технологій навчання і виховання, забезпечує експериментальну перевірку їх ефективності).

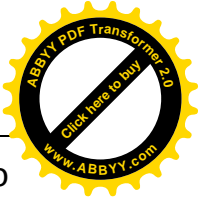
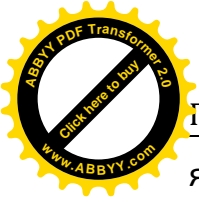
Науково-методична робота, як і будь-яка система, основними структурними компонентами має: мету; зміст навчання, самоосвіти та методичної роботи; види діяльності; організаційні форми; методи навчання; результативність тощо.

Основною **метою** науково-методичної роботи в розвитку професійної компетентності музичного керівника є: вдосконалення підготовленості педагога-музиканта до художньо-естетичного виховання дошкільників, адекватного вимогам сучасного суспільства.

Під час удосконалення професійної компетентності музичних керівників **зміст** науково-методичної роботи передбачає: розширення обізнаності у процесі самоосвіти, навчання (не відновлення знань, якими оволодів педагог у ВНЗ, а ознайомлення з новітніми педагогічними та психологічними дослідженнями, пошук нових напрямів у методиці та організації навчально-виховного процесу, розгляд на високому науковому рівні педагогічних проблем, що викликають утруднення у практичній роботі, збагачення естетичної культури особистості музичного керівника); обмін передовим педагогічним досвідом; формування вмінь застосовувати методи, прийоми навчання, форми роботи, необхідні для професійної діяльності, упроваджувати досягнення психолого-педагогічної науки та освітньої практики у власний досвід роботи з дошкільниками; здобуття навичок самовдосконалення через самоконтроль, самоосвіту, активну участь у різноманітних методичних заходах тощо.

Спираючись на наукові положення В. Ружицького [3], ми виокремлюємо **види** науково-методичної роботи, а саме: навчання (як спосіб засвоєння музичним керівником нових знань, їх поповнення, процес набуття вмінь, навичок і способів педагогічної діяльності), цілеспрямована самоосвіта та власне діяльність, тобто практична педагогічна робота, що передбачає вивчення і впровадження нових технологій і методик, проведення науково-педагогічних досліджень, узагальнення і впровадження передового педагогічного досвіду та інші види діяльності педагога з метою підвищення власного рівня умінь (робота в методичних об'єднаннях, творчих групах тощо, активна дійова участь у семінарах, конференціях, педчитаннях, розроблення методичних матеріалів та ін.).

Відтак важливим напрямом науково-методичної роботи є створення в навчально-виховних закладах мотиваційно-розвивального середовища,

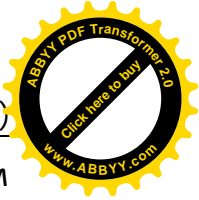
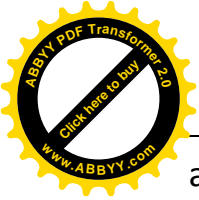
яке сприятиме залученню педагогів, зокрема музичних керівників, до колективної дослідницької та індивідуальної творчо-пошукової діяльності, стимулюванню їх самоосвіти, творчій самореалізації, що забезпечить підвищення професійної компетентності в міжтестастійний період.

Отже, необхідність науково-методичної роботи полягає в тому, щоб стимулювати особистісно-професійний саморозвиток педагогів не тільки раз на п'ять років (курси підвищення кваліфікації), а й у міжкурсовий період. Цьому сприяє **різноманітність форм** організації науково-методичної роботи. Це колективні форми (проблемно-тематичні курси, школа передового педагогічного досвіду, науково-практичні, науково-методичні семінари, семінари-практикуми, конференції, творчі групи, тренінги, педагогічні читання, інтерактивні ігри, методичні об'єднання, практичні заняття, тренінги; конференції з обміну досвідом, а також групові проекти, науково-методичний супровід розвитку професійної компетентності педагогів системою післядипломної педагогічної освіти тощо) та індивідуальні форми організації науково-методичної роботи (консультації, наставництво, самоосвітня діяльність, розроблення методичних матеріалів, атестація, участь у конкурсах тощо) (Ю. Бабанський, О. Василенко, А. Єрмола, І. Жерносек, С. Крисюк, І. Курдюмова та ін.). Останнім часом значно поширеними стали нетрадиційні форми організації методичної роботи: авторські школи, творчі студії, методичні фестивалі, круглі столи, аукціони педагогічних ідей, а також аналоги популярних сучасних радіо- і телепередач (О. Василенко, А. Єрмола, Н. Стяглик та інші). Вони, на думку В. Дивака, значною мірою осучаснюють та урізноманітнюють співпрацю методистів і педагогічних працівників, викликають жвавий інтерес у педагогів, сприяють покращанню справи підвищення їх кваліфікації.

Вивчаючи **методи** науково-методичної роботи, які використовуються під час підвищення фахової майстерності педагогів мистецьких дисциплін, умовно поділимо їх на загальнодидактичні, специфічні, активні та методи дистанційної освіти.

Загальнодидактичні методи: пояснювально-ілюстративний (дозволяє за короткий час дати педагогу у концентрованому вигляді значний обсяг матеріалу), дослідницький (метод творчого застосування знань).

Специфічні методи: імпровізації (сприяє моделюванню художньо-творчого процесу), створення ситуації творчого пошуку (необхідний для системності та послідовності засвоєння матеріалу, для здійснення інтеграції, єдності теорії та практики), колективного осмислення та вільного

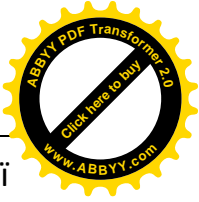
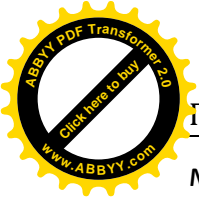
аналізу (відкрите висловлювання своїх думок кожним учасником навчального процесу, що деталізує та поглиблює аналіз будь-якого питання (наприклад, аналіз мистецького твору)), паралельного навчання (педагоги однієї мистецької дисципліни залучаються «у ролі педагога» інших мистецьких дисциплін (образотворчого мистецтва, літератури, художньої культури, музики тощо)).

Активні методи: неімітаційні (проблемні семінари, тематичні дискусії, практичне заняття, мозковий штурм, круглий стіл, науково-практична конференція, аналіз конкретних ситуацій (АКС), розбір документації, педагогічні ігрові вправи, педагогічна практика), імітаційні (неігрові – імітаційні вправи, дія за інструкцією, тренінг; ігрові – ділова гра, розігрування ролей, ігрове проектування, організаційно-діяльнісні ігри) (К. Завалко) [1, 138].

Методи дистанційної освіти: відео-семінари та конференції в режимі он-лайн, індивідуальні консультації методистом і педагогом-експериментатором через Інтернет (Т. Агейкіна-Старченко).

Одним із компонентів науково-методичної роботи є її кінцевий результат (**результативність**), що, на думку Т. Колодяжної, характеризує високий рівень професійної компетентності педагогів та колективу у цілому у вирішенні освітніх завдань ДНЗ. У системі науково-методичної роботи з музичними керівниками результатом науково-методичної роботи буде: розвинена потреба в постійному поповненні знань, сформованість гнучкого мислення, вміння моделювати і прогнозувати освітньо-виховний процес, здійснювати глибокий та детальний аналіз педагогічних ситуацій; сформованість навичок самостійної та самоосвітньої роботи; розкриття творчого потенціалу. Це дасть можливість музичному керівнику підготуватися і перейти до цілеспрямованої науково-практичної, дослідницької діяльності, що свідчить про вищий професійний, освітній рівень педагога-музиканта, якість освітньо-виховного процесу та результативність педагогічної діяльності у цілому.

Розробка теоретичних, методичних і практичних питань забезпечення ефективності професійної компетентності педагогів, зокрема музичних керівників, у системі науково-методичної роботи залишається актуальним завданням педагогічної науки. Для досягнення якості вдосконалення професійної компетентності музичних керівників недостатньо розробити методичні рекомендації щодо оцінки кількісних та якісних параметрів професійного розвитку педагога в системі науково-методичної роботи. Важливо проаналізувати сучасну практику науково-

методичної роботи і на цій основі розробити головні напрями її вдосконалення. Проте, поділяючи думку М. Войцехівського, зазначимо, що зусилля теоретиків і практиків у сфері науково-методичної роботи необхідно зосередити на розробці нових форм, методів підвищення кваліфікації педагогічних кадрів дошкільних навчальних закладів узагалі та музичних керівників зокрема. Для цього необхідно враховувати: змістові характеристики системи післядипломної педагогічної освіти, а саме науково-методичної роботи; андрагогічні умови якісного забезпечення процесу підвищення фахової компетентності. Та це є метою подальших наших досліджень.

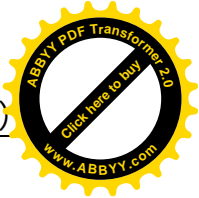
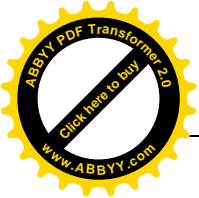
Висновки. У зв'язку з модернізацією змісту освіти змінюється і мета діяльності педагога. Відтепер підвищення кваліфікації не відбувається в режимі інформування, а передбачає також організацію діяльності в міжкурсовий період, який за часом виявляється значно тривалішим, ніж навчання в період перебування на курсах підвищення кваліфікації в інститутах післядипломної освіти.

Науковці пропонують багато шляхів організації безперервного вдосконалення компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти. Але, на наш погляд, доречним буде такий вид підвищення кваліфікації педагогів, зокрема музичних керівників, дошкільного навчального закладу, як система науково-методичної роботи, що може стимулювати особистість працювати не тільки раз на п'ять років, а й протягом міжкурсів періодів, тобто безперервно.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розгляді взаємодії музичних керівників з методистами дошкільних закладів та із закладами системи підвищення кваліфікації педагогів. Потребує наукового аналізу проблема забезпечення якості підвищення фахової кваліфікації музичних керівників, їх професійного розвитку у процесі науково-методичної роботи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Завалко К. В. Активні методи навчання як ефективний засіб формування методичної компетентності майбутнього вчителя музики / К. В. Завалко // Вісник Черкаського університету : зб. наук. ст. Вип. 146. Серія Педагогічні науки / М-во освіти і науки України, Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси : Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2009. – С. 136–139.
2. Закон України «Про освіту», прийнятий Верховною Радою України 23 березня 1996 року. – К. : ГЕНЕЗА, 1996. – 36 с.
3. Ружицький В. А. Теорія і методика розвитку професійних умінь учителів образотворчого мистецтва у системі післядипломної освіти : наук.-метод. посіб. / В. А. Ружицький. – Біла Церква : КОІПОПК, 2010. – 235 с.

РЕЗЮМЕ

И. С. Байкова. Научно-методическая работа ДУУ как компонент непрерывного последиplomного педагогического образования музыкальных руководителей.

В статье раскрыта сущность непрерывного образования. Освещены пути профессионального развития педагогов, в частности музыкальных руководителей, в условиях повышения квалификации. Проанализированы формы организации научно-методической работы с музыкальными руководителями ДУУ.

Ключевые слова: непрерывное образование, последиplomное педагогическое образование, образование взрослых, повышение квалификации, профессиональное развитие, научно-методическая работа.

SUMMARY

Bykova I. Scientific-methodological wor of CEE as a component of lifelong post-graduate education of music teachers.

In this article opens an aim of Lifelong Learning. An author of this article focuses on the ways of pedagogues' professional development in terms of in-service teacher training are shown.

Key words: lifelong learning, post education pedagogical education, adult education, adult post-certificate education, professional development, scientific and methodical work.

УДК 371.134:796.015

Ж. В. Бережна

Харківська державна академія
фізичної культури

МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ З ПЛАВАННЯ

У статті визначено поняття «професійна компетентність майбутнього тренера з плавання», виділено умови її формування. Розглянуто основні підходи (гуманістичний, інтегративний, компетентнісний), які є основою формування професійної компетентності педагогів-тренерів. Показано роль професійного самовдосконалення у становленні професійної компетентності. Представлено модель формування професійної компетентності майбутнього тренера з плавання.

Ключові слова: професійна компетентність, професійне самовдосконалення, гуманістичний, інтегративний, компетентнісний підходи.

Аналіз актуальних досліджень. Аспекти фахової підготовки стали предметом уваги науковців А. Алексюка, С. Батишева, І. Беха, В. Галузинського, Р. Гуревича, М. Євтуха, М. Жалдака, І. Зязюна, Н. Мойсеюк, Н. Ничкало, С. Сисоевої, В. Сластьоніна. Проблеми, пов'язані з дослідженням загальних питань професійної підготовки та змісту професійної освіти, неперервної професійної освіти, розкрито у працях А. Беляєвої, С. Гончаренка, Н. Кузьміної, М. Махмутова, М. Нікандрова, О. Пехоти. Розробкою та впровадженням сучасних педагогічних технологій професійної підготовки фахівців займалися В. Безпалько, І. Козловська, Л. Пуховська, М. Сметанський, Г. Тарасенко та ін.